

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

DIEGHIEGADOU

ديجيجادو

Հրատարակություն Գաֆիրէի Հ.Բ.Ը.Մ.ի

نشرة جمعية القاهرة الخيرية الأرمنية العامة

Վ Ե Ր Ա Ծ Ն Ո Ւ Ն Դ

Երեսանի Մարգար-Համբարգային Համալիրի վարագույր-կոպուլեմը
նախապատկեր՝ Ակադ. ԳՐԻԳՈՐ ԽԱՆՋԵԱՆԻ

ՏԵԼԵՄԱԻՆ

Պարբերական
Պաշտոնական Գաղտնի
Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միություն
Հեռ. 5919636

DEGHEGADOU

Periodical
Published by
Armenian General Benevolent Union - Cairo
Tel. 5919636

ديجيجادو

نشرة دورية
جمعية القاهرة الخيرية الأرمنية العامة
ت : ٥٩١٩٦٣٦

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն**ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ԽՄԲԱԳԻՐ***Տիգրան Գեորգեան*

Որքան շատ ենք կորցնում,
այնքան անլի հարուստ ենք դառնում...
Վարդգէս Օվեան 1

ԽՄԲԱԳԻՐ*Հարի Չէչճէնեան*

Պօղոս Նուպար փաշայի վերջին գրոյցը 2

Կանոնագրական կարեւոր փոփոխութիւններ
Գաբիրէի Հ.Բ.Ը.Մ.-ի Կազմական Կանոնագրին մէջ 3

Հարցազրոյց Փրոֆ. Տոքթ. Վահագն Տատրեանի հետ
Հարի Չէչճէնեան 5

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԶԵՆԱՌՈՐՈՒՄ*Շահէ Լուսարարեան*

Փրոֆ. Տոքթ. Վահագն Տատրեանի դասախօսութիւնը
ՀՀ Դեսպանատան մէջ
Տ.Գ. 7

ՀԱՄԱԿԱՐԳԶԱՅԻՆ ԾԱՐՈՒԱԾՔ*Մանուէլ Գրիգորեան*

Ակադեմիկոս Գրիգոր Խանջեան
Տ.Գ. 8

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Nubar Printing House

«Դարունի Ցակորեան»-ի Բարերարներն ու անոնց Կտակը 9
Հմայեակ Գրանեան

Տարբեր տարեդարձ մը
Հարի Չէչճէնեան 11

Ողիմպիականի ոգին 12

Սիտնիի Ողիմպիական Խաղերուն
Հայաստանի մարզիկներուն մասնակցութիւնը 12

Լուրեր 13

Անդամական 16

*Թիի 16 Նոր Շրջան**ՅՈՒԼԻՍ 2000*

ՈՐՔԱՆ ՇԱՏ ԵՆՔ ԿՈՐՑՆՈՒՄ, ԱՅՆՔԱՆ ԱԻԵԼԻ ՀԱՐՈՒՍՏ ԵՆՔ ԴԱՌՆՈՒՄ...

Մեր դարի սկզբներին, Եւրոպայի եւ Ամերիկայի աչքի առաջ՝ իր պատմական հայրենիքում մորթունց մեկուկէս միլիոն հայ, եւ Թուրքիային մնաց մի հսկայածաւալ Հայկական լեռնաշխարհ՝ Հայոց դարաւոր, իրական մեծ Հայրենիքը:

Թուրքական դիւանագիտութեան ջանքերով ոչ միայն թաղունց Հայկական հարցը, այլեւ, բացի մի քանի պետութիւններից, քաղաքակիրթ աշխարհը դեռեւս չի ընդունել նոյնիսկ հայերի ցեղասպանութեան փաստը:

20-րդ դարի առաջին քառորդում՝ վերջին պահին, Թուրքիան զայնեց նաեւ ներկայիս Հայաստանի տարածքի չափ Կարսի մարզն ու Սուրմալուի գաւառը, իսկ Ադրբեջանը լիովին հայաթափեց իրեն նուիրում Նախիջեւանը, այսօր բռնազաւթած, իրեն է պահում նաեւ Ծափումեանը, Գետաշէնը, Մարտակերտի շրջանի հիւսիս-արեւելեան հատումը, մի քանի տասնեակ հայկական այլ բնակավայրեր, եւ այդ մասին խորհրդաւոր լռութիւն է տիրում ոչ միայն հակառակորդի եւ Արեւմտքի դիւանագետների շրջանում: Կարծես երբեք չի եղել եւ չկայ Հայկական (Արեւմտահայաստանի) հարց, չկայ Նախիջեւանի հարց, չկայ Ծափումեանի եւ Գետաշէնի հարց, չկայ հարսից եւ Ադրբեջանի հայաբնակ այլ բնակավայրերից բռնազաւթումը կէս միլիոն հայերի հարց...:

Այսօր խաղարկում է միայն «դարաբաղեան հարցը»: Հարց՝ որ այլեւս գոյութիւն չունի, բոլոր հարցերից միակը՝ որ լուծուել է: Եւ այդ «հարցը» խաղարկում-շահարկում են նաեւ մերոնք, մեր դիւանագետ-քաղաքագետները, մոռնալով, չտեսնելուն տալով վերոնշեալ լուծումը հայկական միւս բոլոր հարցերը:

Ազատագրումը մեր հողերը՝ ոչ միայն մեր թշնամին, այլեւ մեր իսկ դիւանագետներն անուանում են գրաւում տարածքներ: ՀՀ արտգործնախարարը «Հայոց Աշխարհ»-ում յայտարարում է, որ Լաչինից բացի՝ միւս բոլոր տարածքները պիտի վերադարձնենք: Միւս կողմից, մեր սուպեր-դիւանագետների թողտուութեամբ, առուծախի առարկայ են դարձրել Մեղրին...: Երեւի դիւանագիտական սեղանների շուրջ դիսկի աստիճանն աւելի մեծ է: Մէկ էլ տեսար, ասենք, հողմացրիւ արեցին համաշխարհային գլոբալիզացիայի մեր ծրագիրը, կամ մեր իսկ ձեռքով քար գցեցինք

Եւրախորհուրդ տանող ճանապարհին ու ընդմիջտ մնացինք լեռամնաց ասիացիներ՝ այդ Չինաստանի, Ճապոնիայի, Կորէայի, Հընդ-կաստանի, մեր շուկաները պաշարած հարեւան իրանի անքաղաքակիրթ հարեւանութեամբ...:

Թում է, թէ մեր ողջ ազգը բաժանուած է եղել երկու մասի. մի մասը՝ նրա լուսադլոյն զայնակները, հայրենասէրները, ազգի ոգին անթել պահողները, գնացել պաշտպանել են Հոդ-հայրենին եւ մահատակուել յանուն իրենց երկրի ազատութեան: իսկ միւս մասը՝ պատմական յիշողութիւնից ու ազգային արժանապատ-ութիւնից զուրկ նկուղային զանգուածն, այսօր բոշայի քամահրանքով ձեռնածութիւն է անում մեր սրբութիւն-սրբոցի՝ Հայրենիքի քարտէզի վրայ:

Կա՛յ, թէ՛ չկայ «դարաբաղեան հարց»։ Նայած՝ ում համար: Մեզ համար՝ այլեւս չկայ: Հակառակորդի համար, քանի դեռ յոյս ունի, թէ Պատմութեանն այս անգամ էլ է խաբելու, այդպիսի հարց դեռ կայ: Մնում է հայկական դիւանագիտութիւնը, տեսնենք վերջապէս կշիռքի ո՞ր մօտքին է կանգնում...:

Ըստ երեւոյթին, մեր երկրի մակերեսը, մեր հողատարածքների չափը՝ հակադարձ համեմա-տական է մեր երկրի զարգացման աստիճանին: Որքան շատ հողեր ենք կորցնում, այնքան աւելի լաւ ենք ապրում, որքան սեղմում են մեր մի բոլոր երկրի սահմանները, այնքան տեսանելի է դառնում երջանիկ ու լուսաւոր ապագայի ուրուականը:

Երէկ՝ Արեւմտեան Հայաստանը տուեցինք, այնուհետեւ Նախիջեւանը, ապա՝ Արծուաշէնը, այսօր՝ ազատագրումը ՄԵՐ հողերը կը տանք. վաղն՝ այդ Դարաբաղը թող գրողի ծոցը կորչի, յետոյ...: Չէ, Երեւանը կը պահենք, եւ մեր քաղաք-պետութիւնը պարզապէս կ'անուանենք Մայր Հայաստան:

Միծաղելի՞ է: Ոչ, տխուր է, պարոնայք: Այս ո՞ր ենք գնում: Բոլորս էլ գիտենք, թէ ուր ենք գնում, իմացեալ մահով՝ դէպի անմահութիւն...:

(Հատումներ)

ՎԱՐԴԳԷՍ ՕՎԵԱՆ
«ԵՐԿԻՐ», 2 Ձուհիս 2000

ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՅԻ ՎԵՐՋԻՆ ԶՐՈՅՑԸ

Գերազանցապես եզրիպտահայության երբեմնի փառքի շրջանի ներկայացուցիչ եւ խորհրդանիշ՝ ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱ, իր վաստակած կեանքի վերջին օրերուն, նախագալով իր մօտալուտ վախճանը, կատարած է հետեւեալ սրտագրաւ պրոյցը՝ զոր կարելի է, իր բարոյական կտակը նկատել: Փաշան՝ իր աչքերը փակած է Փարիզի մէջ, 1930 Յունիսի 25-ին. այդ պատկառելի անձնաւորութեան մահուան եօթներորդ տասնամեակին լրումին առիթով, «Տեղեկատու»-ի ընթերցողներուն կը ներկայացնենք՝ այդ պրոյցէն յատկանշական տողեր:

«1906-ին, երբ քանի մը պատուական բարեկամներու հետ՝ որոնցմէ շատեր արդէն հեռացած են այս աշխարհէն, ՀԲԸՄ-ը հիմնեցի, չէի համարձակեր նոյնիսկ այն պատրանքը ունենալ՝ թէ օր մը, անիկա պիտի ըլլայ այն, ինչ որ է այսօր, բարեգործութեան եւ օգնութեան մարզին մէջ՝ մեր ազգային ամենէն մեծ գործիքը:

Այս յաջողութեան մէջ՝ հպարտութեամբ կը հաստատեմ ազգային համերաշխութիւնը, կարգապահութեան եւ ներդաշնակութեան մէջ, որոնք կ'ապահովեն հաւաքական ճիգերը եւ զոհողութիւնները:

Գտնուելով իմ վախճանիս սեմին՝ որուն յառաջանալը կը զգամ ամէն օր, կը մխիթարուիմ՝ արդարեւ, գիտնալով որ մէջտեղ բերուած գործը ապարդիւն չեղաւ, եւ անիկա պիտի շարունակուի իմ յաջորդներուս կողմէ:

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւնը՝ հաւատարիմ իր աւանդութիւններուն, պիտի շարունակէ իր ծառայութիւնները ի սպաս դնել մեր ժողովուրդին եւ մեր հայրենիքին, որոնք նախատեսուած են էապէս հայրենասիրական իր նպատակին մէջ:

Պիտի գայ օրը, երբ բոլոր հայերը՝ անխտիր, պիտի կապուին անոր՝ որպէս լաւագոյն արտայայտութիւնը մեր ազգային միութեան եւ հրաշալի փաստը համերաշխութեան ու համագործակցութեան»:

ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱ

Հասարակայնութեան ՆԱԿ-ի
Լուսանկար՝ Կարոյ Վարժապետեանի

ԿԱՆՈՆԱԳՐԱԿԱՆ ԿԱՐԵԻՈՐ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՀԻՐԷԻ Հ.Բ.Ը.Մ.-Ի ԿԱԶՄԱԿԱՆ ԿԱՆՈՆԱԳՐԻՆ ՄԷՋ

Ինչպես նախապես յայտարարում էր, Գահիրեի Հ.Բ.Ը.Մ.-ը 12 Ապրիլ 2000-ին գումարեց Բացառիկ Ընդհանուր Ժողով մը, պատշաճեցնելու համար իր Կազմական Կանոնագիրը, Ընկերային Գործոց Նախարարության կողմէ հրատարակուած՝ միութիւններու վերաբերեալ 1999-ի թիւ 153 օրէնքին տրամադրութիւններուն:

Բացառիկ Ընդհանուր Ժողովին գումարումին այս առիթէն օգտուելով, Միութեան վարչութիւնը յարմար դատած էր, օրէնքով նախատեսուած փոփոխութիւններուն առընթեր, Սաթեմիկ Ը. Չազըր հիմնադրամին նպատակները իրագործելու համար, կարգ մը յաւելեալ միջոցներ որդեգրել նոր Կազմական Կանոնագրին մէջ:

Արդ, ըստ այս մասին եղած վերջնագոյն փոփոխութիւններուն՝ որոնք վաւերացուցան Միութեան Բացառիկ Ընդհանուր Ժողովին կողմէ, ստորեւ կը ներկայացնենք փոփոխեալ Կազմական Կանոնագրին թիւ 2 եւ թիւ 3 յօդուածները:

Յօդուած թիւ 2

Միութեան նպատակներն են՝

1- Ընկերային ծառայութիւն եւ օժանդակութիւն:

2- Մշակութային եւ գիտական ծառայութիւններ:

3- Առողջապահական գործունէութիւն:

Յօդուած թիւ 3

Միութիւնը կ'աշխատի իրագործել այս նպատակները՝ ունենալով հետեւեալ գործունէութիւնները.

1- Աշխատիլ տարբեր միջոցներով բարձրացնել հայ համայնքի զաւակներուն մտաւորական եւ քարոյական մակարդակը:

2- Նիւթապէս օգնել հայ անձերու եւ ընտանիքներու՝ բարձրացնելու համար անոնց

կենսամակարդակը, ըստ Միութեան ներքին կանոնագրով նախատեսուած պայմաններուն:

3- Դարմանական օժանդակութիւն ընձեռել հայ համայնքի զաւակներուն, ըստ Միութեան ներքին կանոնագրով նախատեսուած պայմաններուն:

4- Օժանդակել հայ համայնքի միջոցներ չունեցող զաւակներուն, շարունակելու իրենց ուսումը, ուսման բոլոր հանգրուաններուն, վճարելով անոնց ուսումնական սակերն ու գիրքերու եւ ուսման հետ կապ ունեցող ծախսերը:

5- Քաջալերել յառաջադէմ եւ գիտակցաւորէն գերփայլուն անձերը, անոնց տրամադրելով կրթաթոշակներ եւ քաջալերական յատկացումներ:

6- Քաջալերել մշակութային ժառանգութեան վերաբերեալ պրպտումները եւ ուսումնասիրութիւնները, պարապմունքի յատկացումներ կամ նիւթական օժանդակութիւններ ընձեռելով:

7- Քաջալերել ԵԱՀ-ի զաւակները, ուսումնասիրելու հայ լեզուն եւ հայ մշակոյթը: Նոյնպէս, քաջալերել հայերը՝ արաբերէն լեզուն եւ արաբական մշակոյթը ուսումնասիրելու:

8- Քաջալերել գիրքերու, հեղինակութիւններու եւ ուսումնասիրութիւններու հրատարակութիւնը:

9- Գիրքեր գնել՝ զանոնք նուիրելու մասնագէտներու եւ հաստատութիւններու:

10- Օրջաբերականներ կամ պարբերականներ լոյս ընծայել, ներառեալ Միութեան պարբերաթերթը, որ անվճար կը բաժնուի Միութեան անդամներուն եւ այլոց:

11- Զանազան տեսակի օրացոյցներու հրատարակութիւնը:

12- ՀՀ-ում կամ Գիթական օժանդակությունները լատկացում հետեւեալ հայկական հաստատութիւններում:

ա- Հայկական վարժարաններ:

բ- Մշակութային Միութիւններ:

գ- Մարզարաններ:

դ- Ընկերային եւ բարեխրական հաստատութիւններ:

13- Մշակութային հանդիսութիւններու եւ ասուլիսներու, ինչպէս նաեւ ցուցահանդէսներու կազմակերպութիւն:

14- Արուեստագէտներու եւ այլեւայլ արուեստագիտական խումբերու քաջալերութիւն, որպէսզի ցուցադրեն իրենց ստեղծագործութիւնները:

15- Ձեռքբերում եւ ցուցադրութիւն Եգիպտահայ արուեստագէտներու գործերում:

16- Բոլոր ձեւերով քաջալերել երիտասարդական գործունէութիւնը, կազմակերպելով ճամբարներ, զբոսապտոյտներ եւ դասախօսութիւններ կամ մասնակցելով անոնց:

17- Մշակութային ուսումնասիրութիւններու կեդրոնի մը հաստատում: Հայագիտական Գիթերու մասնագիտական գրադարանի մը հաստատում եւ մանրածախաւէնի փաստագրական կեդրոնի հաստատում, ծառայութիւններ մատուցանելու ուսումնասիրողներու եւ պրպտումներ կատարողներու:

Կազմական Կանոնագրի նպատակներու եւ միջոցներու վերաբերեալ յօդուածներում մէջ կատարուած վերոյիշեալ փոփոխութիւններէն զատ, տեղի ունեցան կարգ մը այլ փոփոխութիւններ (անդամավճար) եւ պատշաճեցումներ՝ 1999-ի թիւ 153 օրէնքին:

Բացառիկ Ընդհանուր Ժողովին վաւերացումը ստանալէ յետոյ, Միութեան վարչութիւնը բարեփոխեալ Կազմական Կանոնագիրը ներկայացուց Ընկերային Գործոց Նախարարութեան պատկան տնօրէնութեան, որ իր կարգին հաստատեց եղած բարեփոխումները:

Այդ հիման վրայ Միութեան վարչութիւնը ձեռնարկած էր տարեկան Ընդհանուր

Ժողովին գումարումին քայլերուն, երբ լայտարարուեցաւ, թէ Սահմանադրական Գերագոյն Դատարանին առջեւ բացուած դատի մը հետեւանքով, 1999-ի թիւ 153 օրէնքը դատարանի վճիռով չեղեալ նկատուած է:

Այնուհետեւ, կրկին դիմուեցաւ Ընկերային Գործոց պատկան տնօրէնութեան եւ ի միջի այլոց ստացուեցան հետեւեալ լուսաբանութիւնները:

ա- Սահմանադրական Գերագոյն Դատարանի վճիռը ի զօրու է, անմիջապէս որ հրատարակուի պետական պաշտօնագրերին մէջ, ինչ որ կը նշանակէ վերադառնալ 1964-ի թիւ 32 օրէնքին գործադրութեան:

բ- Այն Միութիւնները որ 1964-ի թիւ 32 օրէնքին հիման վրայ արձանագրուած էին եւ իրենց կանոնագիրը բարեփոխեցին զայն պատշաճեցնելու համար 1999-ի թիւ 153 օրէնքին, կը շարունակեն գործադրել իրենց Բացառիկ Ընդհանուր Ժողովին կողմէ բարեփոխեալ Կազմական Կանոնագիրը, առանց որեւէ նոր ձեւակերպութիւններու:

Ընկերային Գործոց Նախարարութիւնը հաւանաբար նկատի ունի, որ առանց 1999-ի թիւ 153 օրէնքի գոյութեան, ռեւէ Միութիւն մը 1964-ի թիւ 32 օրէնքի լոյսին տակ, Բացառիկ Ընդհանուր Ժողովով մը, կրնար արդէն կատարել իր ուզած կանոնագրական փոփոխութիւնները:

Եւ քանի որ կատարուած կանոնագրական փոփոխութիւնները կատարուած են Բացառիկ Ընդհանուր Ժողովով մը, հետեւաբար կը մնան ի զօրու՝ նոյնիսկ 1964-ի թիւ 32-ի կիրարկումին պարագային:

Այս նորագոյն պայմաններուն տակ Գահիրէի Հ.Բ.Ը.Մ.ի տարեկան Ընդհանուր Ժողովը նախատեսուած է գումարել 18/10/2000-ին եւ որուն ընթացքին տեղի պիտի ունենայ 9 ՎԱՐԴԱԿԱՆ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ - հիմնուելով Ընկերային Գործոց պատկան գրասենեակին տուած վերջնագոյն ցուցումներուն վրայ, փոխան նախապէս լայտարարուած 6/9/2000-ին գումարելի և այժմ չնջուած տարեկան Ընդհանուր Ժողովին, որուն ընթացքին պիտի ընտրուէին միայն 4 վարչական անդամներ, վարչութեան անդամներուն թիւը լրացնելու 9-ի:

ՀԱՐՑԱԶՐՈՑ ՓՐՈՖ. ՏՈՔԹ. ՎԱՀԱԳՆ ՏԱՏՐԵԱՆԻ ՀԵՏ

Հ.- *Ձեր հետապնդություններին մեկնելով, ի՞նչպես կը մեկնաբանեք ջարդ մը:*

Պ.- Ջարդ մը գործադրություն համար, անհրաժեշտ են հիմնական չորս տարրեր՝ որոնք եթէ գոյանան, կը պատահի զանգուածային սպանդը:

ա- Երկարատև հակամարտություն ջարդարարին և ջարդուողին միջև, որ խաղաղօրէն չի լուծուիր և տարիներու ընթացքին զարգանալով, ի վերջոյ տեղի կու տայ մասնաւոր ժամանակի մը, որուն կը սպասէ ջարդարարը: (Պէտք է հասկնալ հակամարտութեան պատմությունը):

բ- Ուժերու անհաւասար յարաբերություն ջարդարարին և ջարդուողին միջև (քնակամար ջարդարարը կ'ըլլայ շատ անկի հզօր քան ջարդուողը, որ գրեթէ կ'ըլլայ անզօր), որուն քնակամարողինը կ'ըլլայ խոցելիությունը:

գ- Պատեհ առիթը գտնել գործադրելու համար կանխատեսուած ոճիւր (պատերազմներու ժամանակ - Ազգային Ժողովի չգոյություն - երկրին օրէնսդրութիւնը յանձնուած զինուորական ուժերու, ...):

դ- Պատեհ առիթին գոյութեան պարագային՝ կը կիրարկուի «լուծումը», որ ըստ ջարդարարին՝ զանգուածային ջարդն է:

Հ.- *Վերոյիշեալ չորս հիմնական տարրերը ի՞նչպէս կիրարկուեցան հայերու ջարդին պարագային:*

Պ.- **ա-** Կար հակամարտութիւն: Ըստ թուրքերուն՝ հայերը կ'ամբաստանուէին լրտեսութեամբ, Ռուս-թուրքական պատերազմի ընթացքին, ի նպաստ Ռուսիոյ, ընթուստութեամբ և ապստամբելու միտումներ ունենալով: Կայ ամենէն արդիական տեսակետը՝ թուրք և օսար պատմագէտներէ որդեգրուած, քաղաքացիական պատերազմ՝ հայերու և թուրքերու միջև:

բ- Ուժերու անհամեմատ յարաբերութիւն կար Օսմանեան Կայսրութեան քանակին եւ հայ քաղաքացիին միջև, որ քրիստոնէայ ըլլալուն՝ ոչ միայն քանակի ծառայութիւն, այլ զէնք գործածելն ու պահելը չէր արտօնուած իրեն:

գ- Ամենակարեւորը՝ պատեհ առիթն էր որ գոյացաւ համաշխարհային Ա. պատերազմի ընթացքին, երբ Օսմանեան Կայսրութիւնը զինուորական օրէնքի տակ կը գտնուէր և Ազգային Ժողով գոյություն չունէր և չկար ոչ մէկ օրէնսգիտական մարմին որ ի վիճակի ըլլար հարցաքննություններ ընելու:

դ- Պատահեցաւ ծրագրուած եւ կանխատեսուած տեղահանութիւն և ջարդ ամենավարագ և անմարդկային ձեւերը գործածելով, որ ըստ թուրք կառավարութեան «լուծում»ն էր հայերու հետ ունեցած հակամարտութեան...:

Հ.- *Վերադառնալով հակամարտութեան, որ ըստ թուրքերուն լրտեսութիւնն է, եւ ապստամբութիւն՝ յեղափոխութեան նպատակով, վերջերս ալ ինչպէս դուք նշեցիք քաղաքացիական պատերազմ որակելով պատահածը...: Ի՞նչ է ձեր կարծիքը:*

Պ.- Լրտեսութեան պարագան գոյութիւն ունեցած է՝ շատ մեղ սահմանի մէջ, որ քնակամ երեւոյթ մըն է պատերազմի ժամանակ հալածուած փոքրամասնութեան մը անհատներու կողմէ (որոնք եղած են շատ քիչ թիւով): Կարելորդ այն է սակայն, որ եղած են նախ թուրք և այլ փոքրամասնություններու կողմէ լրտեսներ, որոնք անհատապէս դատուած են. ապա, քանի մը լրտեսներու պատճառով՝ անհաւատալի է ամբողջ ազգ մը քնաջնջել: Ապստամբութեան պարագան ալ շատ անհիմն պատրուակ մըն է: Ապստամբութիւն եղած է միայն չորս տեղերու մէջ՝ Ուրֆա, Ծապին Գարահիսար, Մուսա տաղ, եւ Վան, որոնք խորքին մէջ վերջին յուսահատական փորձեր եղած են շատ մեղ սահմանի մէջ:

Վերոյիշեալ չորս քաղաքներէն՝ ինչպէս ակնկալելի է, թուրքերը երեքը քնաջնջեցին, միայն Վանը քառական երկար դիմացաւ Ռուս քանակին շրջանին մէջ գոյութեան պատճառով: Նոյնիսկ Վանը՝ ըստ գերմանական եւ աստրո-հունգարական վաւերագրութիւններու և թուրք զինուորականներու կարծիքով, եղած է յուսահատական փորձ մը՝ ջարդէն փրկուելու, ոչ թէ ապստամբութիւն:

Հ.- *Վանի ինքնապաշտպանութեան մասին ամենակարեւոր փաստերը ի՞նչ են:*

Պ.- Կան վաւերագրական փաստաթուղթեր, ծրագիր եւ ականատեսներու տեղեկագրեր, որոնցմէ օրինակներ են Վանի պաշարման գնդապետ աստրիացի «Փոմեանքովսքի» որ կը գրէ. «Վանի ապստամբութիւնը վերջին ծայր յուսահատական փորձ մըն էր արգիլելու համար քաղաքին կոտորածը»:

Իսկ վննեցուելացի կամաւոր, գերմանական բանակի գնդապետ՝ Ռաֆայէլ Տը Նուկալէս կ'ըսէ. «Հայերու ամենամեծ սխալը եղաւ երբ քաջութեան իրենց դիրքերուն մէջ պաշտպանուելու նպատակով, եթէ յարձակման

դիմելին, շատ անելի իմաստ կ'ունենար ապստամբությունը»:

Վանի թուրք երեսփոխանը, որ իթթիհատական մըն էր՝ կ'ըսէ. «Իթթիհատականները գրգռեցին մահմետականները, որ յարձակին հայերուն վրայ՝ անկրօն անատեղով զանոնք»:

Հ.- Գալով քաղաքացիական պատերազմին, ո՞րքանով ճիշտ է այդ տեսակետը:

Պ.- Քաղաքացիական պատերազմի տեսակետը ամենէն անհիմն է եւ դժբախտաբար որդեգրուած է կարգ մը արեւմուտքի պատմագետներու կողմէ:

Քաղաքացիական պատերազմ գոյություն կ'ունենայ երբ երկրի մը կառավարությունը անկումի կ'ենթարկուի եւ իշխանությունը կը մնայ պարապ, այդ ժամանակ երկրին տարբեր խաւերը կը յարձակին իրարու վրայ:

Այս չէր պարագան, սակայն, Օսմանեան կայսրութեան կառավարութեան պարագային հետեւեալ պատճառներով:

ա- Ինչպէս առանց կառավարութեան երկիր մը կրնայ դիմանալ չորս տարիներ պատերազմի մէջ մտնելով երեք կայսրություններու դէմ (ռուսական, ֆրանսական եւ քրիտանական):

բ- Պատերազմի տարիներուն թրքական իշխանությունը դադրեցուց Ազգային ժողովի գոյությունը, իշխանությունը ամբողջովին տալով կեդրոնական կառավարութեան:

գ- Կեդրոնական կառավարութեան տրուած իշխանությունը այնքան հզօր էր, որ այսօր թուրք պատմագետները կը ջանան փաստել՝ որ Թուրքիա կը գտնուէր ոչ ժողովրդավար այլ միահեծան կառավարութեան մը իշխանութեան տակ:

Գալով վաւերագրական փաստերուն՝ գերմանական եւ աստրո-հունգարական փաստաթուղթերը լի են հայերու բնաջնջման եւ ջարդի փաստերով եւ Թուրքիոյ գերման դեսպաններու ուղարկած տեղեկագրերուն մէջ երբեք չէ յիշուած «քաղաքացիական պատերազմ» կամ նոյնիսկ «ապստամբություն» բառերը, այլ միայն մէկ քան է որ կը կրկնուի թուրքերու կողմէ հայերուն դէմ գործադրածը անկարագրելու համար «Austrottung» որ կը նշանակէ բնաջնջում:

(Այս քաղը գործածուած է երեք տարբեր գերման դեսպաններու կողմէ՝ Թուրքիայէն իրենց ուղարկած տեղեկագրերուն կամ հեռագրերուն մէջ):

Օսմանական վաւերացուած փաստաթուղթերը եւս կը հաստատեն՝ որ թուրքերուն գործադրածը միակողմանի ջարդ էր, ոչ թէ՝ քաղաքացիական պատերազմ:

Հ.- Ի՞նչ են այն նոր աղբիւրները որոնք կ'օգտագործէք (ձեր բառերով) «ջախջախիչ փաստեր» գտնելու համար հայերու ջարդին վերաբերեալ, որոնք չեն օգտագործուած ուրիշ պատմագետներէ:

Պ.- Քանի որ թուրքերը միշտ ռուսական, ֆրանսական եւ քրիտանական արխիւները կասկածելի կ'անուանեն, համաշխարհային Ա. պատերազմի ժամանակ թշնամիներ ըլլալուն համար, Օսմանեան կայսրութեան հետ, անելի կը ծանրանամ այդ ժամանակաշրջանին Թուրքիոյ դաշնակիցներուն՝ Գերմանիոյ եւ Աւստրո-Հունգարիոյ արխիւներուն վրայ, որովհետեւ անկարելի է որ դաշնակից պետությունները պատերազմի ժամանակ իրարու մասին աննպաստ տեղեկություններ գրեն:

Կան նաեւ օսմանեան շրջանի արխիւները՝ որոնք Իթթիհատականները չեն յաջողած վերջնականապէս ոչնչացնել:

Հ.- Ի՞նչ են օսմանեան շրջանէն մնացած ամենակարեւոր վաւերագրական փաստերը:

Պ.- 1918-1920 թթ. եղած է զինուորական ատեան, որուն ընթացքին յստակօրէն փաստաթուղթեր եւ հեռագրեր անկայացուած են, որոնք կը փաստեն ջարդին պատահարը: Սոյն դատաւարություններուն բերմամբ 20 հոգի դատուած են, եւ օգտագործուած փաստաթուղթերն ու հեռագրերը վաւերացուած են օսմանեան կառավարութեան կողմէ...:

Կայ նաեւ օսմանեան Երրորդ բանակի հրամանատար՝ Վէհիպ Փաշայի տեղեկագիրը, որ պատրաստած էր թրքական զինուորական ատեանին համար՝ Դեկտեմբեր 1918-ին, որուն մէջ կը հաստատէ. «Հայերու դէմ կիրարկուած մեթոտները յանգեցան զանգուածային կոդալուտի եւ հայ ժողովրդի բնաջնջման... որ կանխամտածուած եւ տեղի ունեցած էր Իթթիհատ Վէ Թերաքքի հովանաւորութեան տակ»:

Հ.- Թուրք պատմագետ Թանէր Աքչամէն պատ, կա՞յ ունէ թուրք պատմագետ՝ որ Հայ Դատին իրապաշտ մօտեցում ունենայ:

Պ.- Այսօր Թուրքիոյ մէջ կը գտնուին պատմագետներ եւ մտաւորականներ՝ որոնք տարբեր առիթներու արտայայտուած են հետեւեալ իմաստով. «Եթէ Թուրքիա կ'ուզէ ժողովրդավար պետութիւն ըլլալ, պէտք է Հայ Դատը անկաշկանդ վիճարանութեան նիւթ դառնայ, այլապէս՝ Թուրքիա պիտի մնայ հիւանդ վիճակի մը մէջ, ինչպէս որ է...»:

Հ.- Ուսողությունն ուսանած ըլլալով, նախքան պատմագիտությունը՝ յուսամ չէք

խուսափիր պատմագետներուն խուսափած «սպագան ի՞նչպէս կը տեսնէք» հարցումէն, քանի որ գոնէ «հաւանակաւորութեան տեսութեան» բերմամբ կրնար կուսեղ մօտ սպագայի լախ գիծերը:

Պ. Հաստատ բան մը չեմ կրնար ըսել, սակայն պատմութիւնը ցոյց կու տայ, թէ հօգոր կրնայ ուրանալ եւ շարունակել անարդարութիւնը, իսկ տկարը անկարող կ'ըլլայ արդարութիւն պահանջել. մոյճիսկ եթէ ունի բոլոր փաստերը...:

Օրինակ, 1918-1920-ին Թուրքիոյ պարտումը վիճակն էր, որուն ընթացքին տեղի ունեցած զինուորական առեւանգին բերմամբ, կարելոր

մաս մը ընդունում է հայերու շարդին մկատմամբ: Անկէ ետք, սակայն եւ միջնեւ այսօր, Թուրքիա դառնալով արեւմուտքի եւ մանաւանդ Ա.Մ.Ն.-ի դաշնակից, ամենակարեւոր երկիրներէն մէկը, կ'անտեսուի իր գործած անմարդկային արարքները՝ թէ՛ անցեալին և թէ՛ ներկայիս:

Եզրակացութիւն. կայուն Հայաստան մը, ժողովրդավար կառավարութիւնով կամ Եւրոմիութեան միացած Թուրքիա մըն է միայն՝ որ պիտի մօտենայ հայերու շարդը ընդունելու մեր ակնկալած արդիւնքին:

Հարցապրոցը վարեց՝
ՀԱՐԻ ԶԷԶԵՆՆԱՆ

ՓՐՈՖ. ՏՈՔԹ. ՎԱՀԱԳՆ ՏԱՏՐԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ ՀՀ ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆ ՄԷՋ

Ամերիկայի եւ Եւրոպայի պետական կամ մասնաւոր դիւաններուն մէջ՝ տասնամեակներէն ի վեր, հայկական ցեղասպանութեան մասին «ջախջախիչ փաստեր» որոնող Փրոֆ. Տոքթ. Վահագն Տատրեան, արդէն միջազգային համրաւ սպառնալից պատմարան մըն է՝ այդ մարզին մէջ կատարած իր ծանրակշիռ հրատարակութիւններով:

Ատկէ զատ, պարբերական հրատեւրներով ալ, վաստակած գիտնականը՝ իր հետազօտութիւններուն արդիւնքը կը փոխանցէ ակադեմական և հանրութեան լայն շրջանակներու:

Այս ձեւով է՝ որ Աղեքսանդրիոյ եւ Գահիրէի հայութիւնը առիթ ունեցաւ, անցնող Ապրիլի վերջին օրերուն, զոնէ անգամուան մը համար, սովորական արտայայտութիւններէ տարբեր՝ պատմական իրողութիւններու վրայ միայն հաստատուած, դասախօսութիւններու ունկնդիր ըլլալու:

Նման շահեկան միտք մը՝ հայկական չորս պատերէն դուրս բերելու եւ եզիպտական լրատուական զանգուագային միջոցներուն ալ իրազեկ դարձնելու նախաձեռնանքին անձերու ճիգերը չարդիւնաւորութեան՝ մեծարգոյ Փրոֆեսէօրին Եզիպտոս այցելութեան օրերը համրանքով ըլլալուն, եւ կանխաւ՝ այդ ուղիքեամբ համապատասխան աշխատանք կատարուած չըլլալուն համար՝ կը մնար միայն

ՀՀ ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆ ՍԱՆՈՒՆԸ ԶԱՄԱՆԷՐ
Զայնէմ Տիար Պերմ թէրզեան,
Գերշ. Տ. Զաւէն Արք. Չիմիմեան,
Փրոֆ. Տոքթ. Վահագն Տատրեան,
բանասէր-մատենագէտ Տիգրան Գէորգեան:

ՀՀ Դեսպանատան աջակցութիւնը եւ նախաձեռնութիւնը խնդրել:

Եզիպտոսի մէջ ՀՀ արտակարգ եւ լիազօր դեսպան Դոկտ. Մերկէլ Մանասարեանի փութկոտութեան շնորհիւ՝ Զամալէքի Դեսպանատան շքեղ սալոնին մէջ, ակնկալուած հանդիպումը կայացաւ, Չորեքշաբթի, Մայիս 3-ին: Եզիպտական լրատուական միջոցներու ներկայացուցիչներէն զատ, մկատի առնուած էին նաեւ եզիպտահայ պարբերական մամուլի պատասխանատու խմբագիրներն ալ:

կան մամուլի պատասխանատու խմբագիրներն ալ:

Անշուշտ, այստեղ պէտք է նկատի ունենալ, որ մեծարգոյ Փրոֆեսէօրը՝ դիւանագիտական վայրին եւ ունկնդիրներուն լսելիքին համապատասխան, բաւական կոկած էր իր ներկայացուցած բարդ միտքը: Դասախօսութիւնը կատարուեցաւ անգլերէն լեզուով. Դոկտ. Ս. Մանասարեան՝ ներկայ ունկնդիրներուն ներկայացուց իրենց համար բոլորովին անծանօթ դասախօսը: Դասախօսութեան աւարտին՝ մեծարգոյ Դեսպանին շնորհակալութեան խօսքերով փակուեցաւ այս շահեկան հանդիպումը:

Հետաքրքրական է նաեւ գիտնալ՝ թէ ներկայ եղողներէն, քանի՞ հոգի անդրադարձան այս միտքին մասին, իրենց ներկայացուցած թերթին սիւնակներուն մէջ...:

Տ. Գ.

ԱՎԱԴԵՄԻԿՈՍ ԳՐԻԳՈՐ ԽԱՆԶԵԱՆ 1926 - 2000

ՀՀ ժողովրդական մկարիչ Գրիգոր Սեպուհի խանջեան՝ իր արդիւնաշատ կեանքը փակեց անցնող Ապրիլի 19-ին, Երեւանի մէջ:

Խանջեան Գրիգոր քնիկ երեւանցի էր. ծնած էր 1926 թ. Նոյեմբերի 29-ին: Արուեստի մարզին մէջ ստացած էր հիմնական պատրաստութիւն. 1945 թ. ատարած էր Փ. Թերլիմէզեանի անուան գեղարուեստական ուսումնարանը, ապա՝ 1951 թ. Գեղարուեստական ինստիտուտը:

Անոր ստեղծագործական հետաքրքրութիւնները՝ հաւասարապէս արտայայտուած են գեղանկարչութեան եւ կրափիքի բնագաւառներում մէջ. ստեղծագործած է թեմաթիք պատկերներ, դիմանկարներ, բնանկարներ և նաթիւր-մորթեր: Խանջեանի արուեստին առանձնապատկութիւններէն է՝ պատկերուող երեւոյթներում ազգային էութեան շեշտումը. ան կը սիրէ երեւոյթին բազմապլան մեկնաբանումները՝ որոնց դրսեւորումին համար մեծ հնարաւորութիւններ ստեղծած է կրափիքը:

Անոր արուեստին մէջ կարեւոր տեղ գրաւած է գիրքի ձեւաւորումն ու նկարազարդումը. այդ հատորները արժանացած են բարձր պարգեւներու, ինչպէս՝ Յ. Թումանեանի «Լոռեցի Սարգն», 1956 թ., Խ. Արովեանի «Վէրք Հայաստանի»-ն, 1959 թ., Պ. Սեակի «Անդրեյի Զանգակատում»-ը 1963-1965 թթ., Յ. Շիրազի «Սիամանթօ և Խելզարէ»-ն, 1978-1981 թթ.:

Այդ բարձրարուեստ նկարազարդումները կանխորոշած են ժամանակակից հայկական գիրքի կրափիքի զարգացումին ուղիները և գրախարատարակչութիւններու գեղարուեստական ձեւաւորումի բնոյթը:

Գրիգոր Խանջեանի մախապատկերներում վրայ իրագործուած են 1980-1981 թթ., «Հայոց Այբուբենը», եւ «Վարդանանք» կոպրլէնները, որոնք գեղտեղուած են Ս. Էջմիածնի Վեհարանի հանդիսարանին մէջ:

Դարձեալ իր մախապատկերին վրայ պատրաստուած է Մարգա-Համերգային Դահլիճին «Վերածնունդ» վարագոյր-կոպրլէնը:

ԱՎԱԴ. ԳՐԻԳՐ. ԽԱՆԶԵԱՆ

Անհատական ցուցահանդէսներէ զատ, մասնակցած է հանրապետական, միութենական և միջազգային ցուցահանդէսներու:

Խանջեան՝ ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս էր, ինչպէս նաեւ ուսական գեղարուեստից ակադեմիայի պատուաւոր անդամ: Ան երկար տարիներ մաս կազմած է նաեւ Ս. Էջմիածնի Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդին եւ Ճարտարապետական Խորհուրդին:

Կարելի է ըսել՝ թէ Գրիգոր Խանջեանով կը փակուի ժամանակակից ոսկեղարու շրջանը...:

Տ. Գ.

*Աղբիւրներ՝
Հայկական Սովետական Հանրագիտարան, Երեւան, 1979, Հատոր 5, էջ 14:
Հայկական Համառոտ Հանրագիտարան, Երեւան, 1995, 2, էջ 479-480:*

«ԴԱՐՈՒՀԻ ՅԱԿՈՒԵԱՆ»-Ի ԲԱՐԵՐԱՐՆԵՐՆ ՈՒ ԱՆՈՆՑ ԿՏԱԿԸ

Հ.Բ.Ը. Միության «Դարուհի Յակոբեան աղջկանց երկրորդական վարժարան»-ի հիմնադրության գաղափարը բառական հին է, մօտ եօթանասուն տարուան կեանք ունի:

Քանի մը տարի առաջ, երբ աչքէ կ'անցնէի ՀԵԸԻ Պէլրոյի «Զարեհ Նուպար» ակումբին գրադարանը, հանդիպեցայ ժամանակին Իզմիր հրատարակող «Արեւելեան Մամուլ» շաբաթերթի 1897 տարուան հաւաքածոյին, որուն թիւերէն մէկուն «ազգային լուրեր»-ու սիւնակին մէջ կարդացի մօտաւորապէս հետեւեալը.

«Տէր եւ տիկին Թագուր փաշա Յակոբեան՝ հինգ հազար օսմանեան ոսկի յատկացուցած են իրենց ողբացեալ դստեր՝ Դարուհիի յիշատակին որբանոց մը քանալու համար Իզմիրի մէջ»:

Այսպէս ուրեմն, 1897-ին եւ գուցէ անկէ ալ առաջ սաղմնաւորուած գթանուէր եւ կրթանուէր գաղափար մը՝ քառասուն երկու տարի յետոյ, 1939-ին, մարմին կ'առնէր Լիբանանի հողին վրայ, որբանոցը փոխարկելով վարժարանի:

Ո՛վ է Թագուր փաշա Յակոբեան:

Եգիպտաբայ հին գաղութին պատմագիրները դժբախտաբար առատաձեռն չեն գտնուած այս իրապէս ազգասէր անձնաւորութեան հանդէպ, որուն մասին հազիւ կրցայ քանի մը համաօտ տեղեկութիւն քաղել ձեռքիս տակ գտնուած աղբիւրներէն:

Թագուր փաշա Յակոբեան ծնած է 1827-ին, Իզմիր: Մոհամմետ Ալիի օրով Եգիպտոս կու գայ, կը վայելէ Նուպար փաշայի պաշտպանութիւնը, մտնելով պետական ծառայութեան մէջ:

Նախ կը վարէ պետական ինչքերու-Domaines Publics ի -տեսչութիւնը, ապա կը կարգուի տնօրէն պետական երկաթուղիներու վարչութեան: Իր ծառայութեանց ի վարձատրութիւն՝ կը ստանայ եգիպտական եւ օտար քաղմաթիւ շքանշաններ: Կը մեռնի 1899-ին եւ Խտիւի մասնաւոր արտօնութեամբ կը թաղուի Աղեքսանդրիոյ հայոց եկեղեցիի շրջաքաւին մէջ:

Միմչեւ իր մահը, տարիներով եւ արդիւնաւորապէս կը վարէ Աղեքսանդրահայոց ազգային գործերը, ինչպէս նաեւ Գահիրէի ազգային կալուածներու վերատեսչութիւնը: 1882-ին կը ձեռնարկէ Աղեքսանդրիոյ հայոց Ա. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցիին շինութեան, զոր կ'աւարտէ 1884-ին: Իր ծախքովը 1886-ին կը վերանորոգուի Գահիրէի Ս. Աստուածածին եկեղեցին: Երկու հազար անգլ. ոսկի ծախսելով՝ կը վերանորոգէ նոյնպէս Մար Միմայի ազգային գերեզմանատան շրջապատը եւ մատուղը:

Թագուր փաշա ծառայութիւն կը մատուցանէ նաեւ «1882-ի դէպքեր»-էն վնասուող հայերուն:

Այդ դէպքերու ակնարկութիւնը կ'երթայ Անգլիոյ կողմէն Եգիպտոսի գրաման համար կատարուած զինուորական գործողութիւններուն, որոնց ընթացքին քաղմաթիւ հայեր միջակայ վնասներու կ'ենթարկուին:

Թագուր փաշա, իրրեւ անդամ «վնասուող Հատուցման Յանձնաժողով»-ին՝ մեծապէս օգտակար կ'ըլլայ վնասուող հայերուն, անոնց կրած վնասները կրկնակի եւ առաւել չափով հատուցանել տալով պետական գանձին:

Յիսուն եւ անէի տարիներ առաջ, եգիպտահայ գաղութին տարեց անդամները կը պատմէին թէ այդ «արդար» հատուցումներէն յետոյ է որ կարգ մը հայեր կոնակնին կը շտկեն, ինքզինքնին կը գտնեն առաջուանէն անէի լաւ վիճակով եւ կը ձեռնարկեն անէի մեծ գործերու, հասնելու համար իրենց յետագայ փայլուն դիրքերուն:

Ազգային այս ընդհանուր բարերարութիւններէն եւ ծառայութիւններէն զատ, Թագուր փաշա՝ ինչպէս տեսանք, 5000 օսմանեան ոսկի կտակ մըն ալ ըրած է, պայմանաւ որ երբ այդ գումարը իր տոկոսներովը կրկնապատկուի՝ անով Իզմիրի մէջ աղջկանց որբանոց մը քացուի՝ ի յիշատակ իր վաղամեծիկ դստեր՝ Դարուհիի:

Այս կտակը՝ իր ծնունդէն միմչեւ իր վերջնական գործադրութիւնը՝ անցած է զանազան փուլերէ եւ կրած է փոփոխութիւններ, լանգելու համար այսօրուան «Դարուհի Յակոբեան» վարժարանին, ընդ հովանեաւ Բարեգործականի:

Թագուր փաշայի կտակը, 1897-էն միմչեւ 1921, իմ ունեցած տեղեկութեանս համեմատ, կը մնայ լուրեան մէջ: 1921-ին, Բարեգործականի պաշտօնաթերթ «Միութիւն» կը խզէ այդ լուրիւնը, ազգին ծանուցանելով «Հոյակապ նուիրատուութիւն մը»:

Փարիզէն, Լեռն պէլ Յակոբեան, միակ որդին եւ անմիջական ժառանգորդը Յակոբեան գերդաստանին, իր երջանկայիշատակ ծնողաց նուիրական կամքն ու կտակը գործադրելու որոշումը Պօղոս փաշա Նուպարի կը հաղորդէ 8 Նոյեմբեր 1921 թուակիր նամակով մը, որ կը վերջանայ սա սրտառու խողերով.

«Զեմ կարող վերջացնել այս նամակս առանց ըսելու թէ ՀԲԸ Միութիւնը, զոր Զեր Վսեմութիւնը հիմնած է, ո'րքան մեր դժբախտ ազգին համար ճշմարիտ նախախնամութիւն մը եղած է եւ է: Կը համարեմ որ ամէն ճշմարիտ

հայու համար, որ հայրենիքին սիրովը տոգորում է: պարտականություն մըն է իր լուսման եւ իր օժանդակությունը ընձեռել այս զերազանցօրէն մարդասիրական եւ ազգասիրական ձեռնարկութեան, մեր հայրենակիցները իրենց դժբախտութեան մէջ ամոքելու եւ անոնց բարօրութեանը օգնելու համար»:

6 Մայիս 1922-ին, ուրիշ համակով մը, Լեւոն պէլ կը հաղորդէ Պօղոս Նուպար փաշայի թէ պէտք եղած հրահանգը տուած է Օսմանեան Աղեքսանդրիոյ ճիւղին՝ Բարեգործականին յանձնելու 27000 անգլիական ոսկիի դրամագլուխ մը ներկայացնող առաջնակարգ արժեթուղթեր եւ 75000 ֆրանքի գումար մը:

Այս կարեւոր նւիրատուութեան հիմը կը կազմէ այն 5000 օսմանեան ոսկին (օրումս սակով 4000 անգլիական), զոր 1897-էն ի վեր կտակած էր. ողբացեալ Թագուր փաշա Յակոբեան: Այդ գումարը իր տոկոսներովը եւ Տիկ. Երանուհի Յակոբեանի զանազան նւիրատուութիւններովը բարձրացած է 27000 անգլիական ոսկիի: Իսկ 75000 ֆրանքի գումարը կը ներկայացնէ զթասիրտ Տիկին Յակոբեան փաշայի ուրիշ մէկ կտակը, Հայաստանի կամ Կիլիկիոյ մէջ հիմնելու համար աղջկանց որբանոց մը, իր աղջկան՝ Դարուհիի անունովն ու յիշատակովը:

Հետզհետէ ստեղծուած քաղաքական նոր պայմաններու քերմամբ՝ Յակոբեան կտակները կ'երկնդին: Որբանոցի մը տխուր գաղափարը տեղի կու տայ մայրանոցի մը յուսատու, եւ դպրոցի մը յուսատու գաղափարին, եւ 10 Մայիս 1925-ին, Փարիզի մէջ,

Հայաստանի Ս. Խ. Հանրապետութեան ներկայացուցիչ պր. Արամայիս Երզնկացեան մի կողմից, եւ Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան նախագահ պր. Պօղոս Նուպար փաշա, զանձապահ՝ պր. Լ. Կիմիշկերտան եւ ընդհանուր քարտուղար պր. Գ. Սիմապեան, որոնք գործում են յանուն յիշեալ Միութեան, համաձայն Կեդրոնական վարչական Խորհրդի որոշման, միւս կողմից, երկուստեք համաձայնութեամբ՝ կը կնքեն ինը յօդուածէ բաղկացած պայմանագրութիւն մը, Երեւանի մէջ «Դարուհի Յակոբեան» անունով Մայրութեան Տուն մը կառուցանելու եւ մանկաբարձուհիներ պատրաստելու նպատակով:

«Մայրութեան Տուն»-ին հողը կը տրամադրէր Հայաստանի կառավարութիւնը, իսկ շէնքին շինութեան հողը եւ կարգ մը ծախքեր կը ստանձնէր Բարեգործականը, գործածելով 27000 ոսկիի եկամուտներէն մաս մը եւ 75,000 ֆրանքը ամբողջութեամբ:

1932 Դեկտեմբերին Փարիզի մէջ կը մեռնի Լեւոն պէլ Յակոբեան, գործադրել յետոյ, 1922-ին, իր երջանկայիշատակ ծնողաց կտակները:

Այդ կտակներէն զատ, Տիկին Երանուհի Յա-

կոբեան փաշա՝ Բարեգործականին կտակած էր նաեւ իր անձնական հարստութեան կէսը, գործադրելի իր որդւոյն՝ Լեւոնի մահէն յետոյ միայն:

Յակոբեան տան վերջին շատաւոյնն անհետացումէն յետոյ, անոր ժառանգորդները, գովելի ազգասիրութեամբ, գործադրեցին Տիկին Երանուհի Յակոբեանի երկրորդ կտակն ալ, 6 Դեկտեմբեր 1933-ին: Գահիրէի մէջ, Բարեգործականին փոխանցելով Սէկին Էլ Քոմի հատկապէս ազարակը, որ 564 ֆէտուան մշակելի եւ քարեքեր-հողէ կազմուած «առաջնակարգ ապատիւ» մըն էր:

Ահա՛ այդ «երբեմնի հասոյթառատ» ազարակի տարեկան եկամուտովն ու առաջին կտակին 27,000 անգլիական ոսկիի տոկոսներուն մէկ մասին յատկացումովն էր որ 1939 Հոկտեմբերին Պէյրութի մէջ բացուեցաւ ՀԲԸ Միութեան «Դարուհի Յակոբեան Աղջկանց վարժարան»ը, որ քսան տարի վարձու շէնքերու մէջ ապրելէ յետոյ, 1960-ին ունեցաւ իր «փաշայական» շքեղ ապարանքը՝ քաղաքին ժխորէն դուրս, Հազմիէ արտարժանին խաղաղ եւ անդորր մէկ անկիւնը, շրջապատուած բնութեան հարուստ եւ գրեթէ մշտադալար գեղեցկութիւններով:

Կրթական այս հաստատութիւնը, որ 1939-ին իր դռները բացաւ բարձրագոյն նախակրթարանի ծրագրով մը, 1952-էն ի վեր վերածուած է երկրորդական վարժարանի, որուն հովանիին տակ հայ աղջիկները կը ստանան հայեցի բարձրագոյն ուսում եւ դաստիարակութիւն եւ կը զինուին օտար յեզուներով ու ընդհանուր զարգացումով, կարենալ դէմ դնելու համար կեանքի օրընտրեական եւ յարաճուն պահանջներուն:

Անցնող 25 տարիներուն՝ ան ազգին նուիրած է ապագայ մայրերու կրթութեան քանակ մը: Քիչ չէ թիւը «Դարուհի Յակոբեան»ցիներուն, որոնք իրենց երկրորդական ուսումը բարձրացուցած են համալսարանական ուսման զանազան աստիճաններու: Իսկ շատեր կազմած են արդէն հայ ընտանեկան տաքուկ թոյներ, ուր Դարուհին կը վերապրի շրջապատուած հայ բազմերամ ձագուկներու ճողողումն հոյեղով, որոնց ի տես վատահաբար ի վերուստ կը հրճուին հոգիները Թագուր եւ Երանուհի երիցս երանեալ բարեբարներուն:

Ես պիտի ուզէի որ վարժարանի պարտեզին մէկ անկիւնը, քանի մը մշտադալար ծառերու թուփին ու շուքին տակ բարձրանային Յակոբեան ամուսին կիսանդրիները եւ տարին օր մը «Դարուհի»ի հին եւ նոր սանուհիները լուռ երկիւղածութեամբ գային շրջապատելու զանոնք, անոնց պատումնդանին վրայ գետնէն զարկող դպրոցին պարտեզներուն մէջ իրենց ձեռքով խնամուած ու քաղուած ծաղիկներու փունջ մը:

ՀՄԱՅԵԱԿ ԳՐԱՆԵԱՆ

ՏԱՐԲԵՐ ՏԱՐԵԴԱՐՁ ՄԸ

Անցեալ Ապրիլին տօնուեցաւ ատամնաբոյժ Տոքթ. Աստղիկ Փափազեանի ծննդեան տարեդարձը: Ինչպէս տարագրուած իր սերունդին մեծամասնութիւնը, նոյնպէս եւ անոր ծննդեան օրը անյայտ ըլլալուն, Տոքթորին հարազատները որոշած են Ապրիլին տօնել տարեդարձը:

Այս տարի Տոքթ. Աստղիկ Փափազեան կը բոլորէր իր 100-րդ տարին: Ան Եգիպտոսի եւ Եգիպտահայութեան առաջին կին ատամնաբոյժներէն մէկն է:

Փափաքեցաւ գրուել իրեն հետ, կարծելով որ անցեալը տեսնելիքի մասն ախտի պարզոյի իմ դիմացս, սակայն առաջին անգամ ըլլալով, մասնուեցաւ հետեւեալ անորոշ կացութեան. Տոքթ. Աստղիկին անցեալը տեսնելիքի մը մասն շարժում չէր, ինչպէս կը սպասէի, այլ դարձած էր սահիկներու մասն անշարժ պատկերներ՝ որոնք երեսն գալու համար կարիքը ունէին հարցումներու նշոյլներէն աւելի, իր յիշողութեան լոյսին...:

Սահիկ 1

Ծնած է Պոլիս 1900-ին (ամիսը անյայտ) :

Հայրը՝ Մկրտիչ Թերզեան, Էրզրումցի:

Մայրը՝ Էլիզա Թելեան, Պոլսեցի:

Սահիկ 2

Մեծ եղբայրը՝ Հրանդ, փոքրը՝ Մկրտիչ:

Սահիկ 3

Հայրը կը մահանայ, մայրը երեք փոքրիկները առած կ'երթայ Էրզրում՝ հօրեղբայրներուն մօտ: Վերադարձին, Էրզրում-Տրապիզոն ճամբուն վրայ կը մահանայ մայրը, երեք փոքրերը թողելով անտէր անտիրական...:

Սահիկ 4

Ժամապարհորդներ գիրենք կը փոխադրեն Պոլիս՝ ուր կը լանձնուին տեղւոյն առաջնորդարանը: Իրենց երկու մօրաքոյրերը կը գտնեն գիրենք Պոլիս, մէկը կ'առնէ Հրանդ եղբայրը իր մօտ, միւսը՝ Աստղիկը... իսկ փոքրիկ Մկրտիչը կը դնեն որբանոց, ուր քանի մը տարի ետք կը մահանայ...:

Սահիկ 5

Կ'երթայ դպրոց (անունը անյայտ)... նոյն տունն կ'աշխատի հագուստի զարդեղէններու աշխատանոցի մը մէջ:

Սահիկ 6

Պոլսահայ ատամնաբոյժ և գիտաշխատանքի տէր՝ Տոքթ. Լևոն Համբարձումեանի նրաշխատութեամբ կ'ուղարկուի Փարիզ 1919-1920 թթ. ատամնաբուժութիւն ուսանելու համար

"Ecole Dentier de Paris"-ի մէջ:

Սահիկ 7

Ֆրանսայի մէջ, կարճ ժամանակի մը համար կ'աշխատի Տոքթ. Մարի Ադամեանի բուժարանը՝ որպէս օգնական "մեքսիկահէն":

(Ադամեանները երեք ատամնաբոյժ քոյրեր էին՝ Մարի, Հայկանոյշ և Հայկունի):

Սահիկ 8

Եղբայրը, որ օսմանեան բանակին մէջ կ'աշխատէր որպէս "թեքնիսիէն"՝ գերի կը բռնուի անգլիացիներուն կողմէ համաշխարհային Ա. պատերազմի ընթացքին և կ'ուղարկուի Եգիպտոս:

Սահիկ 9

1924-ին Ֆրանսայէն կու գայ Եգիպտոս, երբորը մօտ մնալու նպատակով:

Սահիկ 10

Հրանդին Պոլսահայ բարեկամներէն՝ Զարեհ Փափազեան, որ Պէյրութի մէջ ատամնաբուժութիւն կ'ուսանէ, կը նամակցի Հրանդին հետ զինք քաջալերելով՝ որ Պէյրութ գայ եւ իրեն հետ որպէս ատամնաբոյժ վկայուի այնտեղէն:

Սահիկ 11

Հրանդը կ'երթայ Պէյրութ ատամնաբուժութիւն ուսանելու, մինչ Աստղիկը Գահիրէի մէջ կ'աշխատի տարբեր օտար ատամնաբոյժներու մօտ:

Սահիկ 12

Հրանդ Թերզեան եւ Զարեհ Փափազեան Պէյրութէն կը հասնին Եգիպտոս՝ որպէս նոր վկայուած ատամնաբոյժներ եւ կ'անցնեն Եգիպտոսի "Diplome d'Etat" վկայականի քննութիւնները, որուն քերմամբ իրաւունք կ'ունենան անձնական բուժարաններ բանալու: Տոքթ. Աստղիկի Ֆրանսայէն առած վկայականը բաւական կը գտնուի և կ'անցնէ միայն privé քննութիւն մը:

Սահիկ 13

Տոքթ. Հրանդ եւ Տոքթ. Զարեհ կ'ունենան իրենց անձնական բուժարանները, Տոքթ. Աստղիկ նախ կ'աշխատի եղբօր հետ, ապա՝ Տոքթ. Զարեհին:

Սահիկ 14

1930-ին Տոքթ. Աստղիկ Թերզեան կ'ամուսնանայ Տոքթ. Զարեհ Փափազեանին հետ եւ կը բնակին Հելուան եւ հոն բուժարան մը բանալով կը սկսին իրենց աշխատանքի եւ կեանքի միացեալ ճանապարհը:

Սահիկ 15

Քանի մը տարի ետք կ'ունենան իրենց միակ դուստրը՝ Էլիզա (Տոքթ. Աստղիկի մօր անունով):

Սահիկ 16

Համաշխարհային Բ. պատերազմէն ետք, կը փախադրուին Գահիրէ եւ կը բանան նոր բուժարան մը, ուր այր եւ կին կ'աշխատին մօտ երեսուն տարի:

Սահիկ 17

1968-ին կը մահանան եղբայրը Տոքթ. Հրանդ եւ ամուսինը՝ Տոքթ. Զարեհ: Զարմանալիօրէն կապուած եղած են իրարու, միասին ուսանած, նոյն տարին վկայուած, նոյն տարին ունեցած իրենց անձնական բուժարանները եւ նոյն տարին մահացած:

«Սահիկներ»-ը գրեթէ հասած էին իրենց

աւարտին: Տոքթ. Աստղիկ Փափագեան անցնուց, թէ որպէս ատամնաբոյժ աշխատած է մօտ 70 տարի...: Հայ բանաստեղծներէն կը սիրէ Պետրոս Դուրեանը. ապա, գիտակցաբար լոնց իմ տունը վերջին երկու հարցումներու՝ թէ ո՞վ հոգացած էր իր եղբօր ուսանելու ծախսերը Պէյրուսի մէջ, որովհետեւ ինք՝ Տոքթ. Աստղիկն էր հոգացողը, իր աշխատանքէն խնայուած գումարներով:

Երկրորդ՝ եթէ կեանքը ետ երթար, ինչ քան է որ պիտի չընէր..., որովհետեւ եթէ կեանքը ետ երթար, երբեք պիտի չձգէր իր փոքր եղբայրը՝

Մկրտիչը, որ մահաճար Պոլսոյ որբանոցին մէջ...:

Իմ և Տոքթ. Աստղիկին ակնարկները եկան իրարու և հակառակ տրամաբանական զրոյցին, մեր աչքերը լեցում էին՝ զուսպ արցունքներով...:

“Շնորհաւոր տարեդարձ” մաղթեցի եւ կարծես զինք թողելով՝ Նարբերդ-Տրապիզոն-Պոլիս ճամապարհին՝ հեռացայ...:

ՀԱՐԻ ԶԷԶԵԼՆԵԱՆ

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ ՈԳԻՆ

Սիտնի 2000 Ողիմպիական խաղերուն ադիթով, շատ հետաքրքրական է «Տեղեկատու»-ի ընթերցողներուն ներկայացնել՝ ողիմպիական ոգին յատկանշող քանի մը իրողութիւններ:

Ողիմպիականի դրօշը՝ ճերմակ խորքի վրայ է, առանց շրջագիծի. կեդրոնը՝ կան հինգ օղակներ, երկու շարքի վրայ, վերելք՝ երեք, իսկ ներքեւը՝ երկու: Վերի շարքին օղակները՝ կապոյտ, սեւ և կարմիր են, իսկ վարի օղակները՝ դեղին և կանաչ:

Օղակները կը խորհրդանշեն հինգ ցամաքամասերը՝ Եւրոպա, Ասիա, Ափրիկէ, Աւստրալիա և Ամերիկա: Այնպէս կը կարծուի՝ թէ օղակներուն գոյները կրնան ներկայացնել մասնակից երկիրներուն դրօշակները:

Այս առաջին դրօշակը ներկայացուած է մրցումներու հիմնադիր Պարոն տը Գուպրթէնի կողմէ, 1914 թ. Ողիմպիական Համագումարին:

Ողիմպիական խաղերու փակումի հանդիսութեան՝ հիւրընկալ քաղաքին քաղաքապետը, ծածանող դրօշը կը յանձնէ յաջորդ հիւրընկալ քաղաքին քաղաքապետին, որ մինչեւ մրցումներուն թուականը, զայն կը պահէ քաղաքապետարանին մէջ:

Ողիմպիական բոցը՝ խորհրդանշիչ մըն է, հետևողութեամբ հին ողիմպիական խաղերուն, երբ ջահը կը բոցավառէր Զեւսի խորանէն: Բոցավառութեան արարողութիւնը առաջին անգամ տեղի ունեցած է 1924-ին՝ Ամսթերտամի մրցումներուն, և կրկնուած է 1932 թ.:

1936 թ., Պերլինի Ողիմպիական խաղերուն կազմկոմիտէին նախագահը՝ Քարլ Տիմ առաջարկած է, որ բոցավառութիւնը տեղի ունենայ Յունաստանի մէջ, և ջահերու փոխանցումով հասնի Պերլին: Այս գաղափարը որդեգրուած է եւ կը կիրարկուի ամէն Ողիմպիական մրցումներու, 1952 թ. ի վեր:

Բոցավառութիւնը տեղի կ'ունենայ Ողիմպոս լեռան վրայ, գոգաւոր հայելիի մը վրայ արեւուն

ճառագայներուն ցոլացումէն. հանդիսութեան կը մասնակցին յունական իգական հին տարագով աղջիկներ՝ որոնք ջահը կը փոխանցեն առաջին վազողին:

«Սրնթաց, բարձրագոյն, ուժեղագոյն», այս երեք լատիններէն բառերը՝ որոնք քանդակուած են Փարիզի Ալպէր Լը Կրան վարժարանի մուտքին, դարձած են Ողիմպիական խաղերուն նշանաբանը:

Ողիմպիական խաղերուն մէջ, ամենակարեւորը՝ շահիլը չէ, այլ՝ մաս կազմելը. ինչպէս որ կեանքի մէջ, ամենակարեւորը՝ յաղթանակը չէ, այլ՝ պայքարը: Անհրաժեշտը՝ յաղթանակելը չէ, այլ՝ լա պայքարիլը»:

ՍԻՏՆԻԻ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ողիմպիական խաղերու Հայաստանի Ազգային Կոմիտէին հաղորդումով՝ յառաջիկայ Սեպտեմբերին, Սիտնիի Ողիմպիական խաղերուն, Հայաստանէն պիտի մասնակցին 24 մարզիկներ:

Այսպէս, ծանրաբարձութեան համար՝ 6, յունահռոմէական ըմբշամարտի համար՝ 5, իսկ ազատ ըմբշամարտի համար՝ 3, բոցքամարտի համար՝ 3, գալով լողալու, ճուտոյի, նետաձգութեան, նշանատութեան, թենիսի և այլ խաղերու համար մէկէ անկի տեղեր վերապահուած են:

Ողիմպիական խաղերու Հայաստանի Ազգային Կոմիտէին խնդրանքով, Սիտնիի Ողիմպիական խաղերուն մասնակցող Հայաստանի մարզիկներուն և մարզական ղեկավարներուն ամէն աջակցութիւն ցուցաբերելու համար, Սիտնիի մէջ կազմուած է միացեալ լանձնախումբ մը՝ ՀԲԸՄ, ՀՄՄ, ՀՄԸՄ և Հայ Առեւտրական Գրասենեակի ներկայացուցիչներուն մասնակցութեամբ:

Լ Ո Ւ Ր Ե Ր

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐԸ

Համահայկական Խաղերու Համաշխարհային Յանձնախումբը քննարկած և վաւերացուցած է Համահայկական Երկրորդ Խաղերու մօր կանոնագրութիւնը. միաժամանակ որոշուած է՝ որ

խաղերը դարձեալ տեղի պիտի ունենան Երեւանի մէջ, 2001 թ. Օգոստոս 18-26 օրերու ընթացքին:

Հ.Բ.Ը.Մ.-ի 16-ՐԴ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ ԽԱՂԵՐԸ ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ՄԷՋ

Հ.Բ.Ը.Մ.-ի 16-րդ Նախասարդեան Խաղերը պիտի կազմակերպուին Միութեան Պուէնոս Այրէսի մասնաճիւղին կողմէ 15-20 Օգոստոս 2000-ին:

Այս Խաղերուն ընթացքին տեղի պիտի ունենան ֆութպոլի (5 հոգի), պասքէթպոլի, վոլէյպոլի, լողարշաւի զանազան ձեւերու, շախմատի եւ փինկ փոնկի մրցումներ:

Ուրախ ենք տեղեկացնելու՝ թէ Հ.Բ.Ը.Մ.-ի 16-րդ Նախասարդեան Խաղերուն Եզիպտոս

պիտի մասնակցի Հելիոպոլսոյ եւ Աղեքսանդրիոյ զոյգ Հ.Մ.Ը.Մ. ՆՈՒՊԱՐ-ներու պասքէթպոլի տղոց միացեալ խումբով մը (12 հոգի), մարզիչ ունենալով Հելիոպոլսոյ Հ.Մ.Ը.Մ. ՆՈՒՊԱՐ-էն մանկաբոյժ Տոքթ. Կարօ Արզարեան, իսկ Աղեքսանդրիոյ Հ.Մ.Ը.Մ. ՆՈՒՊԱՐ-էն ատամնաբոյժ Տոքթ. Արթուր Արթիմեան, որպէս խումբի պատասխանատու:

«Տ.» Յաջողութիւն կը մաղթենք մեր մարպիկներուն:

ԵԳԻՊՏՈՍԷՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ.Բ.Ը.Մ.-Հ.Ե.Ը.-ի ՔԷՍԱՊԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱՆԱԿՈՒՄԻՆ

Հ.Ե.Ը.-ի Հալէպի Գործադիր վարչութիւնը ամէն տարի Հ.Բ.Ը.Մ.-ի Քէսապի սեփական բանակատեղիին մէջ կը կազմակերպէ զոյգ բանակումներ, առաջինը 8-12 տարեկան փոքրիկներու համար եւ երկրորդը 13-20 տարեկան պատանիներու համար:

Այս տարի առաջին անգամ ըլլալով,

Գահիրէէն եւ Աղեքսանդրիայէն շուրջ 20 պատանիներ պիտի մասնակցին Քէսապի ճամբարին՝ Օգոստոս 20-էն Օգոստոս 28, 2000-ի շրջանին:

Հ.Ե.Ը.-ի կազմակերպած այս բանակումին մասնակիցներուն ընդհանուր թիւը պիտի ըլլայ 400 հոգի:

ՀԱՅՈՑ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԺԱՆԱՉՈՒՄԸ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ԿՈՂՄԷ

Լիբանանի Խորհրդարանը՝ Մայիս 11-ի հիստին, միաձայնութեամբ ընդունած է հետեւեալ բանաձեւը.

«Լիբանանի Խորհրդարանը՝ 1915 թ. գործադրած հայերու ցեղասպանութեան 85-ամեակին առիթով, կը ճանչնայ և կը դատապարտէ օսմանեան իշխանութիւններուն կողմէ մէկ ու

կէս միլիոն հայերուն դէմ իրագործուած ցեղասպանութիւնը:

Խորհրդարանը՝ իր ամբողջական աջակցութիւնը կը յայտնէ հայ քաղաքացիներուն պահանջատիրութեան, եւ կը գտնէ, որ հայերու ցեղասպանութեան միջազգային ճանաչումը՝ կենսական պայման է, ապագային մեծօրինակ ոճիրներ կանխարգիլելու համար»:

ԹՐԺԱԿԱՆ ՊԵՔՍԱԻ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՑԻՇԱՏԱԿԷ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Իսթանպուլի Գաղղբէյ թաղամասին մէջ, Կիրակի՝ 14 Մայիսին, թրքական Պեքսաի Հիմնարկութեան կողմէ հանդիսաւոր կերպով նշուած է հայկական ցեղասպանութիւնը:

Պեքսաի Հիմնարկութիւնը՝ տեմոքրաթ թուրքերու խմբաւորում մըն է, որ կը գործէ գիտութեան, կրթութեան, արուեստներու և մշակոյթի մարզերուն մէջ:

Լ Ո Ւ Ր Ե Ր

ՄՈՂ. ՌԵՖԱԱԹ ԷԼ ԻՄԱՄ-Ի ՏՈՔԹՈՐԱԿԱՆ ԹԷԶԻՆ ՔՆՆԱՐԿՈՒՄԸ

25 Յուլիսի 2000-ին Գաֆիրէի Էյն Շամա Համալսարանի աղջկանց բաժնի սրահներէն մէկուն մէջ, տեղի ունեցաւ եգիպտացի երիտասարդ պատմագէտ Մոհ. Ռեֆաաթ Էլ Իմամի տոքթորական թէզին քննարկումը, որուն միջոցն էր «Հայերը Եգիպտոսի Մէջ» 1896-1961»:

Քննարկող յանձնախումբը կազմուած էր ժամանակակից պատմութեան եգիպտացի երեք յայտնի դասախօսներէ յանձնա Տոքթ. Եունան Լապիպ Ռեզքի յանձնախումբի նախագահ եւ Էյն Շամա Համալսարանի աղջկանց բաժնի պատմութեան ամպիոնի վարիչ, Տոքթ. Օմար Ապտէլ Ազիզ Օմար Աղեքսանդրիոյ Համալսարանի ժամանակակից պատմութեան դասախօս եւ նախկին փոխ տնօրէն Աղեքսանդրիոյ համալսարանի, Տոքթ. Թալաաթ Իմամիլ Ռամատան, Մամսուրայի Համալսարանի ժամանակակից պատմութեան դասախօս:

Քննիչ յանձնախումբի երեք անդամներն ալ դրուատիքով արտայայտուեցան ներկայացուած թէզին մասին, վեր առնելով որդեգրուած քննարկումի մեթոտը, միջոցի զարգացման ընթացքը, առարկայական մօտեցումը եւ հեզասահ ու գեղեցիկ լեզուն եւ գործածուած աղբիւրներուն աւտոտիւնը եւ ալլազանութիւնը:

Անոնք, նոյնպէս գնահատանքով արտայայտուեցան թէզին վերջաբանին մասին, որ աւանդականէն տարբեր մեթոտով մատուցուած էր:

Դասախօսներուն բոլոր հարցադրումներուն Մոհ. Ռեֆաաթ Էլ Իմամ տուաւ համոզիչ

լուսաբանութիւններ:

Երկու ժամ տեւող քննարկումի աւարտին, քննիչ յանձնախումբը կարճ ժամանակ մը առանձնաճաշէ յետոյ յայտարարեց իր վճիռը:

«Մոհ. Ռեֆաաթ Էլ Իմամի շնորհել Տոքթորի աստիճան, առաջին կարգի պատուոյ յիշատակութեամբ եւ թէզը համալսարանին գիտակցութեամբ տպելու թելադրութեամբ»:

Ներկաները որոտընդոտ ծափահարութիւններով եւ յոռնկայս ընդունեցին այս որոշումը:

Ինչպէս ծանօթ է Տոքթ. Մոհամէտ Ռեֆաաթ Էլ Իմամ հեղինակն է նաեւ «Հայերը Եգիպտոսի Մէջ 19-րդ Դարուն» գործին, որ իր մագիստրական աստիճանը ստանալու համար ներկայացուած թէզն էր:

Այդ գիրքը առաջին անգամ հրատարակուեցաւ Գաֆիրէի Հ.Բ.Ը.Մ.-ի կողմէ 1995-ին, 1500 օրինակով:

Նոյն գիրքը 1999-ի վերջերը վերահրատարակուեցաւ պետութեան կողմէ, Եգիպտոսի արդի պատմութեան մատենաշարին մէջ, 21000 տպաքանակով:

Գիրքը առաջին անգամ ցուցադրուեցաւ Յունար 2000-ին կայացած, Գաֆիրէի գիրքի միջազգային տօնավաճառին եւ երեք ամիս անց արդէն անգումնելի դարձած էր:

«ԱՐՇԱԿ Բ.» ՕՓԵՐԱՅԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԻ ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ

2001/2002 թատերաշրջանին, Սան Ֆրանսիսքոյի War Memorial Opera House-ին մէջ՝ առաջին անգամ ըլլալով, սկզբնական քննարկով և հայերէն լեզուով պիտի ներկայացուի Ժ. Պարո հեղինակ՝ Տիգրան Զումաճեանի «Արշակ Բ.» պատմական օփերան, որուն յաջորդական վեց ներկայացումները պիտի զուգադիպին Հայաստանի քրիստոնէութեան դարձի 1700-ամեակի տօնակատարութիւններուն:

Երկար ժամանակ հիմնապէս չուսումնասիրուած հայկական այս առաջին օփերային քննարկին ձեռագիրները վերականգնելու պատիւը՝ ի վերջոյ վիճակուեցաւ եգիպտահայ գաղութին ականատր դէմքերէն, երաժշտագէտ Հայկ Աւագեանին և բեմադրիչ-թատերագէտ

Ժիրայր Բաբազեանին, իրենց կատարած մանրախնդիր փնտոտութիւններուն շնորհիւ:

Սան Ֆրանսիսքոյի Օփերայի պարսիկ տնօրէն Լոթֆի Մամսուրիի այս մասին կատարած գրաւոր հրապարակումէն ետք, շրջանային մամուլը եւ տեղեկատուութեան միջոցները յայնօրէն արձագանգած են օփերայի միջին ընտրութեան և ներկայացումին մասին, որ արդէն հետաքրքրութիւն ստեղծած է:

Այստեղ պարտք կը մկատենք տեղեկացնել՝ թէ «Արշակ Բ.» Օփերայի ամբողջական հրատարակութիւնը ստանձնած է Գաֆիրէի Հ.Բ.Ը.Մ.-ի «Սաթեմիկ Շ. Զազըր» Հիմնադրամը:

Լ ՈՒՐ Ե Ր

ՍՈՒՐԲ ԸՆՏԱՆԻՔԻՆ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Յունիսի մէկին՝ որ կը համապատասխանէ ղպտական Պաշան ամսուան 24-ին, Ղպտական եկեղեցին հանդիսատրապէս նշեց Սուրբ Ընտանիքին եգիպտական հողամաս մուտքը:

Եգիպտոս՝ քաղաքակրթութիւններու համաձուլումը մըն է, որուն ներդաշնակութիւնը՝ իր ալլազանութեան մէջ է, ցեղերու, մշակոյթներու եւ կրօնքներու երկխօսութեան վայրը. այսպէս է.

որ մասնաւոր նշանակութիւն կը զգենու Սուրբ Ընտանիքին ապաստան գտնելը՝ մօտաւորապէս չորս տարի, երբ Հերովդէս արքային հալածանքներէն կրցած էր ճողոպրիլ:

Սուրբ Ընտանիքին եգիպտոս ուղեւորութեան ճանապարհը վերականգնելու գլխաւոր միտումն է՝ յառաջ բերել վերածնունդ մը, կապ հաստատելու անցեալի և ներկայի միջեւ՝ մոլիչ ոյժ դառնալու համար ապագային:

ԳԱՀԻՐԷԻ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Հետաքրքրութեան համար, «Տեղեկատու»-ի ընթերցողներուն ուշադրութեան կը յանձնենք Գահիրէի մէջ նոր ոռոսական եկեղեցիի մը հիմնադրութեան պարագան:

Սովետական Միութեան կազմալուծուելէն ետք, շատ ոռոսեր՝ իրենց առօրեայ կեանքին համար քարոյական նեցուկ փնտռած են, եւ առիկա գտած են միայն կրօնքի մէջ: Այդպէս է՝ որ Ռոս Ուղղափառ եկեղեցի յանախողներու թիւը զգալապէս աւելցած է:

Այս նկատառումով, Մոսկուայի Ալքսէյ Պատրիարքը դիմած է աւագերէց Նեցվեթանին, որ Աղեքսանդրիայէն տեղափոխուի Գահիրէ, եւ հիմը դնէ ոռոսական նոր եկեղեցիի մը:

Աղեքսանդրիոյ Պետրոս Պատրիարքին հաճութեամբ՝ ոռոսական համայնքին պիտի յատկացուի Ջէյթունի Ս. Տեմբրիոս եկեղեցին, որ տասնամեակներէ ի վեր անգործածելի կը

մնար, և փոխարէնը՝ Մոսկուայի յոյն համայնքին ծիսակատարութիւններուն համար, ոռոսական եկեղեցի մը ստանալ:

1930-ական թուականներուն, Հելիոպոլսոյ մէջ գործած է Ս. Նիքոլի եկեղեցին՝ որ յետագային փոխանցուած է Աղեքսանդրիոյ Յունական Պատրիարքարանին:

Աւագերէց Տիմիթի Նեցվեթանի նշանակումը պատահական կերպով չէ եղած. 1983-1989 տարիներու ընթացքին, Աղեքսանդրիոյ և Համայն Ափրիկէի Յոյն Ուղղափառ Պատրիարքին մօտ ներկայացուցած է Մոսկուայի եւ Համայն Ռոսիոյ Պատրիարքը:

Աղեքսանդրիա պաշտօնավարութեան շրջանին, աւագերէց Տիմիթի Նեցվեթանի՝ յարկաբաժինի մը մէջ հիմնած է Ս. Ալեքսանտր Նեսքի մատուղը, որուն արարողութիւններուն առաւելաբար ներկայ գտնուած են իր ութ ուստրերը և ութ դուստրերը...:

ՀԲԸՄ-ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԻԳԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԸ ՊԱՍՔԷԹՊՈԼԻ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԱՆՈՅԵԱՆ

Լիբանանի 2000 թուականի պաքէթայոյի իգական ախոյեանութեան աւարտական մրցումը՝ ՀԲԸՄ-Անդրանիկ ընդդէմ ՀՄԸՄ-Անթիլիասի, աւարտած է 60-54 միաւորներու առաւելութեամբ, ի նպաստ ՀԲԸՄ-Անդրանիկին: Մրցումի առաջին վայրկեաններէն իսկ, Անդրանիկի մարզիկուհիները վճռականութիւն ցուցաբերած են յաղթանակը ապահովելու:

Անդրանիկի մարզիկուհիներն են. խմբապե-

տուհի Սօսի Իննիթգոշեան, Ղանուս Բապպանի, Նելլի Նասսար, Ժան Տ'արք Պիթար, Մակայի Սաֆար, Գարոլին Մոֆֆարրիժ, Նիսրին Տանտան, Գարոլին Ծալեան եւ Միրէյ Եփրեմեան:

ՀՄԸՄ-ի խումբը՝ Բեկի Լիլինճեան, Նատին Մաքսեհի, Լոտի Ժաաժաա, Ալին Լաչինճեան, Սանտրին Սիմոնեան, Թալար Արսլանեան և Անիէր Մուշանթաֆ:

ԱՆԴԱՄԱԿԱՆ

ԾՆՈՒՆԴ

Գաճիկի Հ.Բ.Ը.Մ.-ի վարչության օժանդակ անդամներն՝ Տեր եւ Տիկին Կարեն եւ Գարոլ Քէհեաեան, Յուլիսի 2-ին, Փարիզ (Ֆրանսա) բախտաւորուած են երրորդ զաւակով մը՝ զոր անուանած են Մաքսիմ:

Հ.Բ.Ը.Մ.-ի Եգիպտոսի Ծրջանակային Յանձնաժողովի գրասենեակին քարտուղար՝ Տեր եւ Տիկին Մանուէլ եւ Սիւզի Գրիգորեան, Յուլիս 27-ին բախտաւորուած են առաջին զաւակով մը՝ զոր անուանած են Վարդուհի:

«Տ.» Բախտաւորուած ծնողներուն՝ շնորհաւորութիւններ, նորածին մանուկներուն՝ առողջ եւ երջանիկ կեանքի մաղթանքներ:

ՆՇԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Յուլիս 9-ին տեղի ունեցաւ Գաճիկի Հ.Բ.Ը.Մ.-ի վարչության անդամներէն ու «Տեղեկատու»-ի խմբագիր՝ Պրն. Հարի Չէչեճեանի ընդ Օր. Ամի Գրիգորեանի մշանախօսութիւնը:

«Տ.» Մեր շնորհաւորութիւնները խօսեցեալ պոյզին:

Հ.Բ.Ը.Մ.

ՄԵԼԳՈՆԵԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

2000-2001 Տարեշրջան

Մեկգոնեան Կրթական Հաստատությունը 74 տարույն պատմություն ունեցող երկրորդական երկսեռ գիշերօթիկ և ցերեկային վարժարան է: Հաստատությունը օժտուած է արդի ուսումնական պահանջները գոհացնող կառույցներով՝ տարրալուծարաններ, համակարգիչներ, գրադարան, մարզական համալիր:

Մ.Կ.Հաստատութեան ուսումնական ծրագիրը համապարփակ է.

Հայերէն լեզու, գրականութիւն և պատմութիւն: Այլ ճիւղերը՝ անգլերէնով:

Կը դասաւանդուի աշակերտի ծննդավայրի լեզուն (օրինակ՝ արաբերէն, լուճարէն, պուլկարերէն, ռուսերէն, ֆրանսերէն): Ինչպէս նաեւ այլ օտար լեզուի դասաւանդութիւն՝ քաւարար թիով խմբակ գոյանալու պարագային:

Հայերէն եւ անգլերէն լեզուներու անքաւարար մակարդակ ունեցող աշակերտներուն՝ մասնաշատուկ դասաւանդութիւն:

Ուսումնական ծրագիրը հիմնուած է միջազգային չափանիշներու և մակարդակներու վրայ, անգլիական GCE "O" Level-ի (Սովորական մակարդակ) եւ "A" Level (յառաջացած մակարդակ), IGCSE-ի, ինչպէս նաեւ ամերիկեան TOEFL, SAT I-ի եւ SAT II-ի պատրաստութեան:

Աշակերտները կը պատրաստուին բարձր ճանաչում ունեցող ամերիկեան եւ եւրոպական համալսարաններու ընդունման պայմաններուն համապատասխանող ծրագրով:

Հաստատութեան վկայականը ստացող շրջանաւարտները հնարաւորութիւնը կ'ունենան իրենց բարձրագոյն ուսումը շարունակելու լաւագոյն համալսարաններու մէջ: (Ամերիկեան, Եւրոպական, Հայաստանի, Լիբանանեան):

Արտադասարանային ծրագրուած գործունէութիւններէն են՝ Գկարչութիւնը, պարարունստը, երգչախումբը, փողերախումբը, լրագիրը, թատերականը, սկաուտական և մարզական շարժումները:

Հաստատութիւնս իր կարելին կ'ընէ ճիւղական սահմանափակ հնարաւորութիւն ունեցող բայց ընդունակ եւ ջանասէր աշակերտներուն համար:

Յաւելեալ տեղեկութիւններ ստանալու, ինչպէս նաեւ արձանագրութեան համար կրնաք դիմել՝

A.G.B.U.- Melkonian Educational Institute

Administrations Office (attn. Mrs. I. Guevherian)

P.O.Box 21907, CY-1514, Nicosia, Cyprus

Tel: +357-2-422195 / 422204 Fax: +357-2-493155

E-Mail: agbumei@melkonian.ac.cy

www.melkonian.ac.cy

ԾԱՆՈՒՑԱԳԻՐ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ ԳՈՒՄԱՐՄԱՆ

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միության («Միություն») Կեդրոնական Վարչական Ժողովը այսու կը ծանուցանէ Միության քոյր իրաւաստի անդամներուն թէ Միության 81-րդ Ընդհանուր Ժողովը պիտի գումարուի Ծաբաթ, 11 Նոյեմբեր 2000, առաւօտեան ժամը 10-ին, Հ.Բ.Ը.Մ.ի Ալեք Մանուկեան Կեդրոնին մէջ, 1322 Արմէնիա, Պուէնոս Այրէս, Արժանթին:

Սոյնը 81-րդ Ընդհանուր Ժողովին գումարման մասին տրուող միակ ծանուցագիրն է: Հետեւաբար, Միության իրաւաստի անդամներէն կը խնդրենք որ անձնապէս ներկայ գտնուին Ժողովին, վերոյիշեալ թուականին եւ վայրը, եւ կամ ամենէն ուշը մինչեւ 11 Հոկտեմբեր 2000 իրենց փոխանորդագրերը, - Հիմնական Կանոնագրի տրամադրութեանց համաձայն գործադրուած եւ վաւերացուած, - յանձնեն Կեդրոնական Վարչական Ժողովի ատենադպիրին, հետեւեալ հասցեով:-

Armenian General Benevolent Union
Central Board of Directors
55 East 59th Street
New York, N.Y. 10022, U.S.A.

ԺՈՂՈՎԻ ՕՐԱԿԱՐԳ

1. Ներկայացում եւ վաւերացում 1988 եւ 1999 տարեշրջաններու Միության ընդհանուր բարոյական տեղեկագրին:
2. Ներկայացում եւ վաւերացում 1998 եւ 1999 տարեշրջաններու Միության ընդհանուր նիստական տեղեկագրին:
3. Ընտրութիւն Միության Կեդրոնական Վարչական Ժողովի անդամներուն:
4. Ընտրութիւն Հաշուեքննիչ Յանձնախումբի անդամի մը:
5. Նկատառում եւ գործադրում վերոնշեալներուն հետ առնչուող որեւէ հարցի, ինչպէս նաեւ Ժողովին ուշադրութեան քերտող եւ անոր աշխատանքներու ընթացքին ըստ պատշաճի արծարծուող հարցերու:
6. Զննարկում Ընդհանուր Ժողովի առաջարկներու եւ քանաձեւերու:

Ի Դիմաց

ԿԵՂՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ

Պերճ Սեդրակեան
Ատենադպիր

Լուիզ Մանուկեան Սիմոն
Նախագահ

Յունիս 29, 2000